

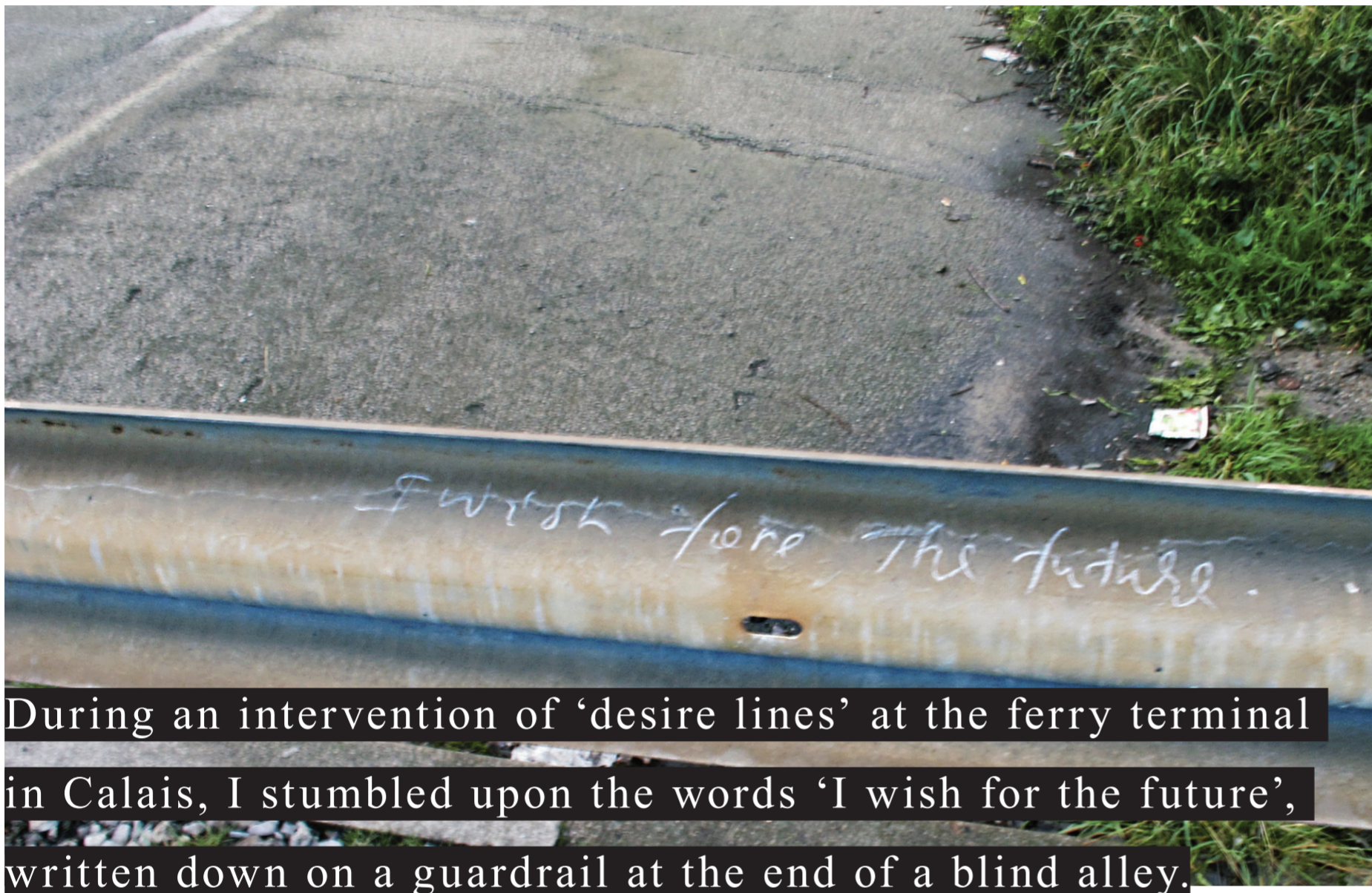
desire lines

NEWSPAPER

July - August 2020

Een krant gemaakt voor mensen die ontmoet worden in het kader van 'desire lines'. Voor toevallige passanten die zich in verwondering openstellen voor een kunstpraktijk die ingrijpt in de publieke ruimte.

maarten De Vrieze beeldend kunstenaar

During an intervention of 'desire lines' at the ferry terminal in Calais, I stumbled upon the words 'I wish for the future', written down on a guardrail at the end of a blind alley.

I
wish
for
the
future

These words struck me and made me ponder: "For what future do I want to work?". My workplace is not located between four walls but in the public space - a landscape in which we humans move amidst the interlacings of our collective memory and the everyday. In this workplace, a necessity arises that lays the ground for my artistic work.

centre urbain

Tijdens de actie 'desire lines' actie in l'Estaque, een dorpse buitenwijk van Marseille, ontmoet ik Jérémie, een lasser uit Metz die reeds enkele jaren in Marseille aan het werk is. Jérémie spreekt over 'La Rose' alsof het een andere wereld is. Het is de buurt waar hij samen met zijn vrouw, dochter en hun hond wonen. In de dagen na deze ontmoeting ga ik opzoek naar 'La Rose'. In de tocht ernaartoe moet ik doorheen het 14e arrondissement dat nog weinig weg heeft van het charmante dorp l'Estaque. Wanneer een rotswand onderweg me aanspreekt tracht ik uit nieuwsgierigheid dichterbij te komen. De rotswand zit net als in een mal volledig ingesloten met uitgestold beton, alsof de natuur in haar ruimte beknot wordt. Dit beeld spiegeld mij het leven voor geconditioneerd tussen muren van beton.

Met het idee om van de betonwand een fotobeeld te maken ga ik alvast opzoek naar een plek om halt te

houden. Traag fiets ik een buitengewoon grote parking op; 'Centre Urbain' staat er in grote letters te lezen. Doorheen een openstaand hek rij ik een omheind domein binnen. Het is de plaats waar het winkelcentrum de containers met restafval rangschikt per soort. De man daar aan het werk stoort het blijkbaar niet dat ik er ben. Ik haal mijn camera boven en maak die aan hem duidelijk zichtbaar terwijl ik met mijn andere hand naar de bevreemdende rotswand wijs. Met een opgestoken hand als antwoord krijg ik het gevoel dat het oké is om mijn spullen hier even achter te laten. Van wat ik zien kan, zal de man met het sorteren nog wel even werk hebben. Met vertrouwen in de situatie kan ik de tijd nemen om de rotswand in beeld te brengen. Eens het beeld gemaakt, wandel ik terug en zie de man uitrusten. Hij merkt me terug op en beslist om mijn richting uit te komen. Op enkele meters van mij vandaan zie ik zijn verwondering. Hij stapt overtuigt naar de mixer toe die aan mijn fiets gemonteerd zit. 'C'est une bétonnière ça?!' Momo is zijn naam en hij is verantwoordelijk voor het afval van het gehele winkelcentrum.

Na het beantwoorden van zijn vragen gaat het gesprek verder over de stad Marseille. Momo spreekt over de 'struggle' van de mensen die hij dagelijks ontmoet hier in het Centre Urbain. Fier verteld hij daarbij dat hij onlangs deze quartier ontvlucht is, en dat hij nu in l'Estaque woont. Ik antwoord dat ik daar enkele dagen geleden een actie gedaan heb. Dan leg ik aan Momo 'desire Lines' verder uit.

Over elke meter in ons aangeharkt land is nagedacht en alles is gereguleerd. Hoe goed ook landschapsinrichters hun huiswerk maken, mensen zoeken toch altijd de kortste of alternative weg. Zo ontstaan er platgetreden kale linten in berm en taluds. De mensen die

ik ontmoet op mijn weg wijzen mij deze paden aan. Alleen of samen met hen crieër ik op deze paden, een lijn met de cement die gemixt wordt in mijn bétonnière. Deze lijnen zijn als monumenten dat het verlangen van onzichtbare gebruikers erkennen en zichtbaar maken.

Ik stel Momo nog een vraag: 'Waarom brengt het toeristentreintje de mensen van de cruiseschepen niet tot hier? Het is hier toch 'Centre Urbain?' Momo antwoordt: 'Hier leven de mensen niet. Daar in l'Estaque en voornamelijk in het stadcentrum wordt geleefd, Hier in deze quartier trachten mensen te overleven'.

desire lines

is het platform dat ik als kunstenaar creëer, dat met acties openingen maakt langswaarde beleving van de gedeelde ruimte publiek wordt. Ik werk vanuit de overtuiging dat de mens als kunstenaar een maatschappelijke rol kan vervullen. De kunstenaar is als een orgaan van het lichaam dat de samenleving is, een orgaan dat levensnoodzakelijk is. In de samenleving dwingt de vraag 'Voor welke toekomst wil ik werken?' het antwoordt af met een volgende vraag: 'Voor wie wil ik werken?'

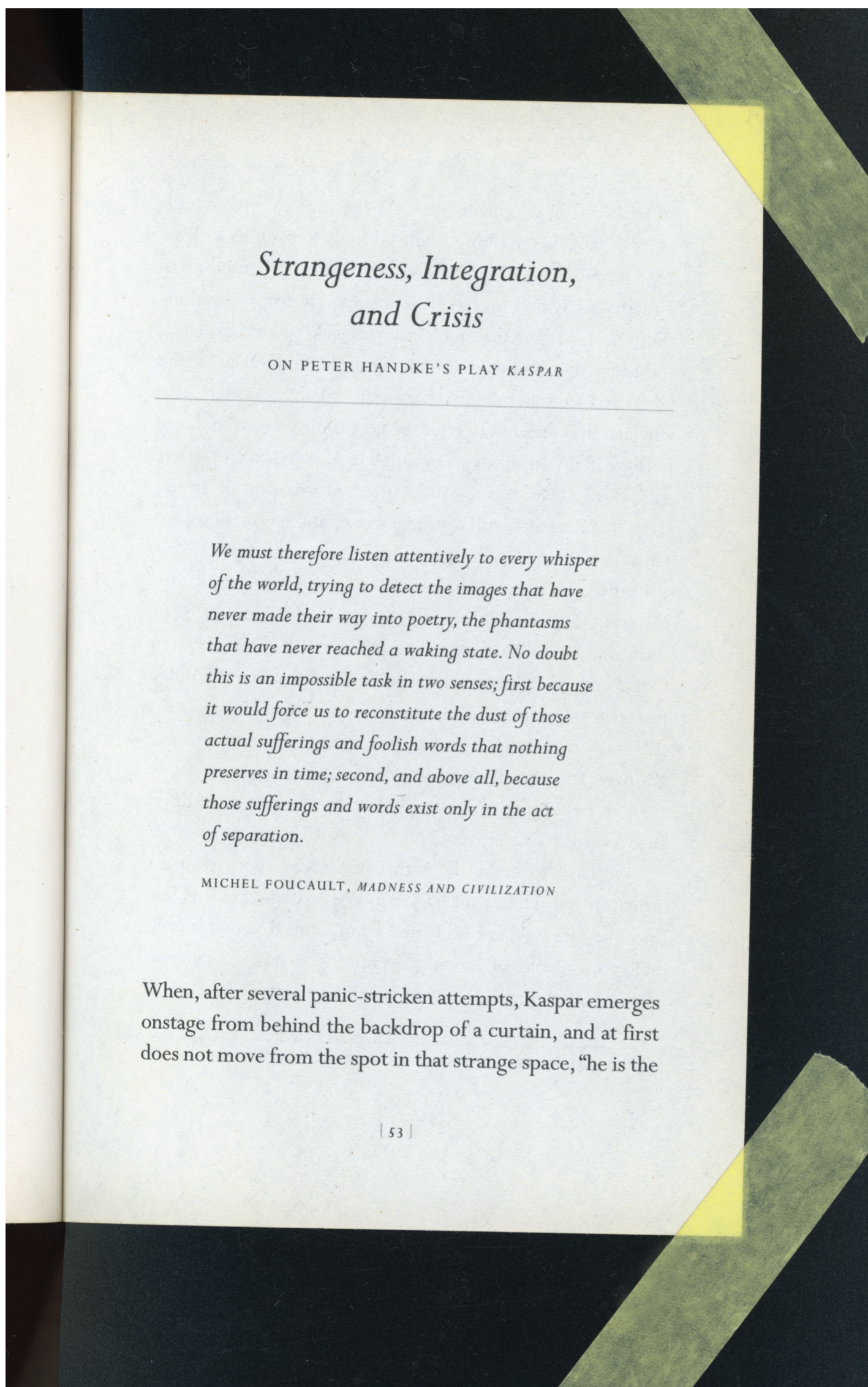
In Marseille richt ik me vandaag op de gedeelde ruimte en voornamelijk op de wijze waarop die ontwikkeld wordt. Met een kritische blik kijk ik naar het urbane landschap waar het liberaal democratisch

kapitalisme zich met totalitaire houding materialiseert. De gedeelde ruimte waar mensen elkaar ontmoeten wordt vandaag door de dominantie van de macht als een privaat domein georganiseerd. In de observatie van het dagdagelijkse is te zien hoe daardoor abstracte begrippen zoals bijvoorbeeld angst het menselijk leven bepaald. De artistieke noodzaak ontstaat in mij om een alternatieve verbeelding te ontwikkelen, één die de gedeelde ruimte opnieuw publiek maakt. Deze noodzaak dwingt me om met acties in de gedeelde ruimte aanwezig te zijn; gebaren die voelbaar maken wat door dominante vormen van macht onzichtbaar blijft.

Socioloog Pierre Bourdieu wijst op de sociale klasseverhouding. Het kunstwerk dat tracht zichtbaarheid te geven aan gevoelswerelden van de

mens ziet Bourdieu niet op zichzelf maar koppelt hij aan de maker en zijn positie in het veld waarin hij of zij handelt. 'Het ideaal is een kritische intellectueel, zegt hij, die kennis heeft van de mechanismen die het denken gevangen houden.'

Situationist Constant Anton Nieuwenhuys gaat een stap verder, de kunstenaar, zo schrijft Constant heeft zich genoeg beziggehouden met zijn individuele expressies en emoties. Hij neemt als kunstenaar een radicale keuze: 'Het wordt tijd dat de kunstenaars gaan inzien dat ze geen grond meer onder de voeten hebben, dat hun zogenaamde 'vernieuwingen', hun abstracte schilderkunst, hun experimentele poëzie, hun concrete muziek, zinloos blijven, zolang ze op zichzelf blijven staan.'

Michel Foucault in: Campo Santo - W.G. Sebald

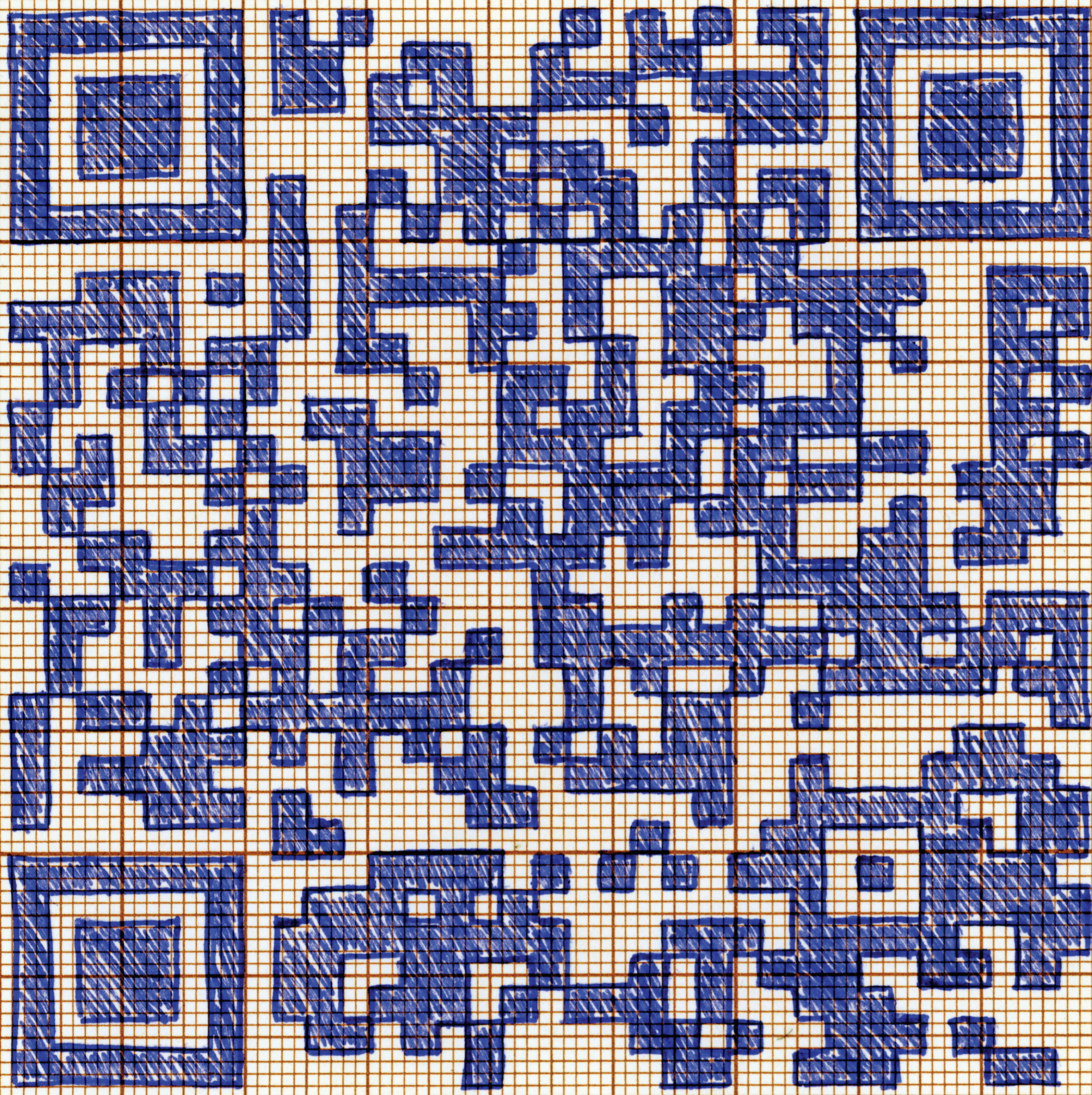

Jasminbloem Wahbi

schaal 1:1

Stel dat we aannemen dat de werkelijkheid een wereldkaart is op een schaal van één op één. Door het samenleven van mensen met verschillende kennisontwikkeling is deze kaart gevouwen tot persoonlijk zakformaat. Met elk persoon op de zicht-

bare kant van de kaart zijn eigen woongebied dat door zijn eigen weten gedetailleerd wordt. Door het persoonlijke perspectief op de totale kaart blijft de blik op de gevouwen werkelijkheid beperkt. Zolang de ander niet ontmoeten wordt krijgen we enkel dat persoonlijke gedeelte te zien. Je zou er kunnen heen reizen en dat woongebied van de ander optekenen. Maar nooit zal je in detail de werkelijkheid leren kennen, zolang je niet in een ontmoeting de dialoog met de ander aangaat. Zonder deze dialogen zullen gedeeltes van de werkelijkheid altijd verborgen blijven. De ander bezit namelijk een weten dat een onzichtbaar gedeelte van de wereldkaart openvouwt.

‘Guillaume’

*avant tout bonjour
j'aimerais aujourd'hui transmettre un bon message
un message de paix et d'amour à travers le monde
ô vous qui construisez ce monde
et qui déclarez et qui provoquez la guerre un peu partout
ô vous qui au nom de la liberté tuez des gens, etcetera
essayons de construire le monde de demain
qui sera bâti sur l'amour
la prospérité la fraternité entre les gens
est-ce possible demain d'avoir un monde libre
où les gens pourront vivre enfin en paix
c'est un rêve pour moi
je suis sûr qu'il pourra se réaliser
je pense en ce moment même
je pense à tous ces enfants
à travers le monde qui souffrent
parce que les adultes
n'ont pas été capable de construire la paix
alors s'il vous plaît
unissons-nous
pour construire un monde meilleur
un monde d'amour
comme je l'ai dit préalablement
de prospérité entre les gens
du monde entier*

merci

e c h o' s

Benchikaf voor een geanimeerde kaart van Marssielle

a u - t o r o u t e d u s o l e i l

Nadat ik eerder een spoor met beton gefixeerd heb, ga ik terug naar de dezelfde plek. Deze keer om Wahbi te bedanken voor zijn hulp, hij gaf me het water dat nodig is voor het maken van de beton. Wahbi leerde ik kennen bij een bezoek aan zijn koffiebar 'Shérezade' genoemd naar een belangrijk vrouwelijk personage uit

het Midden-Oosten bekend van het verhaal 'Duizend-en-een-nacht'. Wahbi heeft de zaak van de vorige eigenaar overgenomen en wil dat die voortaan 'Jasmin' heet, de nationale bloem van Tunesië. Tussen twee klanten door steekt hij de straat over, hij wil mij een Jasmin bloem cadeau doen en weet er binnen de muren van de moskee te vinden. Ik bedank hem en steek het bloemetje tussen het boek 'La fabrique du monstre', een boek over sociale ongelijkheid waarvoor auteur Philippe Pujolen zich 10 jaar liet onderdompelen in de Noordelijke Wijken van Marseille. Terwijl ik het boek met de bloem erin weg stop vraag ik Wahbi of hij me verder op pad kan sturen. Met zijn tekeningetje in mijn notitieboekje

neem ik afscheid en ga opzoek naar dat platgetreden pad.

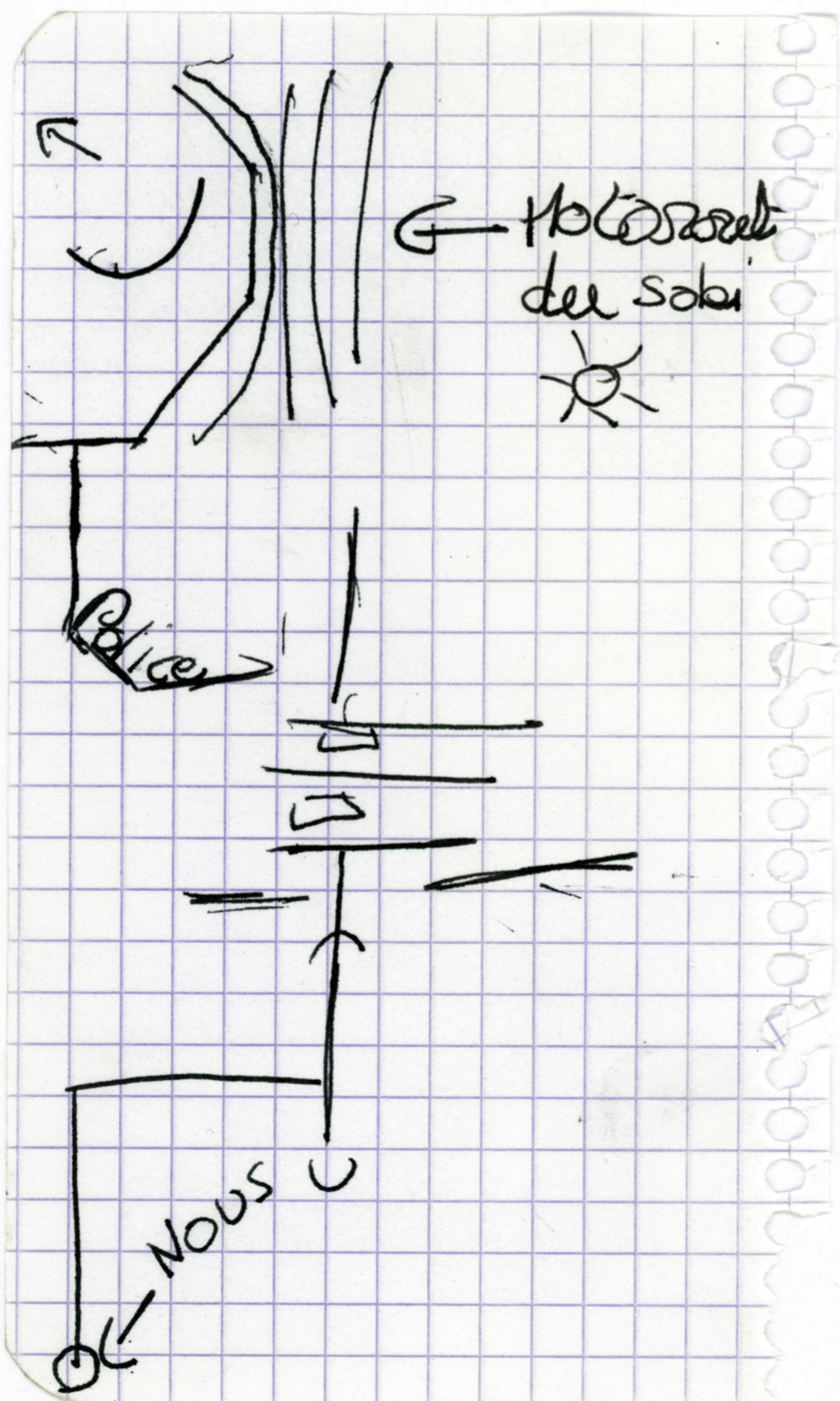
Het brengt me in een doodlopende straat waar er op de meest onmogelijke plaatsen auto's geparkeerd staan (er staat er zelf één half op het gedumpt bouwafval). De straat is op het einde afgesneden door een zijberm waarop de snelweg A7 loopt, beter gekend als 'Autoroute Du Soleil'. Net voor de berm van de snelweg ga ik nog even verder naar rechts en dan sta ik stil op een afgebakend terrein, groot is het niet. Er zijn ook enkele jonge mannen die zich in en rond een auto bevinden. Het kleine terrein is begrenst door de zijgevel van een rijhuis met op eind een constructie van ijzeren plaat- en hekwerk. Aan de roodbruine corrosiekleur is te zien dat het ijzer doorheen de tijd het lastig en lastiger krijgt met de zilte zeelucht die de wind ertegenaan blaast. Sierlijk groeit er over de constructie heen een wilde struik, een sterjasmijn. Die plant maakt geen onderscheid tussen afgebakende terreinen maar zoekt zich een weg naar het licht waarin hij bloeien kan. Naast de roeste platen sluit een Heras hekken de oprit van de werf erachter af. Nieuwe luxe appartementen zijn daar op het domein in opbouw. Om die toekomstige bewoners af te schermen van de omgeving staat er reeds een muur tussen de berm van de autostrade en hun private domein.

Tussen die muur en de berm zie ik het platgetreden pad waar Wahbi naar verwijst, maar daarvoor ligt er een hoeveelheid afval uitgestort. Alles wijst erop dat dit met opzet daar op die plek is uitgestort. Bouwafval en vervuilde grond blokkeren het pad, en maken het moeilijk tot onmogelijk toegankelijk. Ik parkeer mijn fiets met mixer, begroet één van de jongeren die niet in de auto zit maar er tegenaan leunt. Deze situatie vertrouw ik niet helemaal, het voelt alsof ik hun territorium betreed. Ik beslis om toch een slot omheen het fietswiel te leggen zodat niemand er zomaar weg kan

rijden. Met mijn camera in de hand, tracht ik een plaats te vinden waar het pad, alsook de omgeving gevangen kan worden in een fotobeeld. Om dit te doen zoek ik tussen het afval een stevig volume dat me iets hoger brengt.

Deze handeling trekt ook de aandacht van de personen in de auto waardoor een deur open gaat en een tweede jonge man uitstapt. Met het ene oog kijk ik door de zoeker van de camera en met het andere zie ik de mannen Niets bijzonders dat mij intuïtief alarmeert. Ik sluit mijn rechter oog, meet het licht en stel het diafragma bij, focus en druk af. Tijdens het opbergen van de camera stappen de twee mannen in de auto en maken aanstalten om te vertrekken. In het manoeuvreren op het kleine terrein komen ze met de auto naast me te staan en krijg ik de vraag wat ik hier kom doen. Bij de uitleg van mijn werk voel ik de nieuwsgierigheid in hun lichaamstaal en wordt ik vriendelijk begroet. Ze vragen of ik nog even hier blijf, ze willen na hun afspraak terug komen.

In het rondhangend wachten, fiets ik terug naar het kruispunt waar de doodlopende straat zich verbindt met andere straten. Op dat ogenblik rijdt een open bestelwagen de steeg in met twee mannen die hun blik op mijn betonmolen richten. We ontmoeten elkaar en ik vertel zoals iedere keer mijn verhaal, waarna ik hen naar dat van hun vraag. Emethe werkt hier om zijn familie in Tunesië te kunnen onderhouden. Ik voel in zijn spreken een afkeer tegen het land waarin hij werknemer is. Het boeit me om te begrijpen waarom en in dat gesprek stel hem een interview voor. Vanuit zijn dagdagelijks 'zijn' wil Emethe me de voorgeschiedenis van zijn familie vertellen. We gaan samen terug de steeg in opzoek naar een plaats waar de wind de opname niet overmeesterd kan worden en de stem van Emethe de klank wordt. Tussen de geparkeerde auto's vinden we een plek die min of meer beschut is tegen de kracht van de wind.

tekening Wahbi

De echo van het koloniaal verleden ervaar ik steeds luider bij het verder dwalen, net als stemmen die zich laten dragen door de wind. Nieuwsgierig laat ik mezelf meevoeren langsheen opgetrokken muren zo hoog dat nog enkel de bouwkraan er bovenuit komt. Hier langs de muur trekt de wind aan met in zijn zog mij, alleen met mezelf en de echo's van onzichtbare stemmen. Boven in de lucht draaien synchroon alle kraanarmen, gehoorzamed met de wind mee, alsof de weerstand in de machinekamer niet bestaat. Het voelt ijzig koud als de Noord- Noordwestenwind zich tot de Mistral vormt, een brute kracht die de echo's tot een gemurmel comprimeert. Bij het oversteken van de straat slaan de stemmen mij hard schreeuwend in het gezicht. De echo's zijn woorden geworden uitgesproken door mensen die stil staan in het netwerk van het dominante productieproces. Het is een andere wereld, één waar geplaveide paden ophouden te bestaan. Al deelt deze buurt hetzelfde daglicht toch blijft deze plaats door de opgetrokken façades erom heen in een schaduw verhuuld.

kerk Paroisse Saint-Eugène op plateau de Bateke République Démocratique du Congo

Sporen

van dominantie zijn niet enkel binnen de grenzen terug te vinden. Denk daarbij aan het imperialisme.

Het overzeese continent Afrika met de landen Egypte, Tunesië, Algerije, Marokko, ... was het slachtoffer van dat proces. Het zijn maar enkele van de vele landen die mee de economische macht van Europa bepaald hebben. Zowel in deze landen als in Europa zijn er vandaag nog steeds sporen terug te vinden, zoals in het 16e arrondissement van Marseille, meer bepaald in l'Estaque.

Het bedrijf Lafarge Granulats France gevestigd in l'Estaque en vandaag een producent van granulaat werd eerder bekend voor zijn beton. De fabriek wijzigt in 1913 van naam en hete vanaf toen officieel Société Coloniale. Tijdens het modern-imperialisme kende de fabriek een ongekende economische groei en dit door de export van cement naar de koloniale landen. Het is een voorbeeld dat aantoont hoe een Europees bedrijf mee profiteerde van de veroveringen van niet eigen gebieden buiten Europa.

Uit een eerdere zwerftocht in de République Démocratique du Congo, reisde ik naar het plateau de Bateke. Daar sta ik stil voor een betonnengebouw. De architecturale lijnen snijden het licht maar gedeeltelijk af, met wat nog over blijft komt de trapeziumvorm van de gevel tot leven. Grote vlakken van beton zijn als het ware in elkaar geschoven en ze trekken mijn aandacht naar een hoger gelegen punt. Het is opvallend, hoe in deze beweging de sporen van tijd in het verkleurde beton te zien zijn. Eronder accentueert een rode horizontale een rechthoekig volume dat zich naar voren in de ruimte manifesteert. Het geheel wordt gedragen door een geelkleurig plateau. De plaats waar de rechthoek zich in de achterliggende gevel bevindt, maakt me nieuwsgierig hoe je in het gebouw naar binnen kan. Zowel links als rechts van de rechthoek zijn twee trapjes met elk twee treden om het gebouw te betreden. Uitnodigend is het niet en ik beslis buiten te blijven. Ik neem nog twee passen verder naar achter waardoor het gebouw nu centraal in een ruimer frame terecht komt. Bomen en struikgewas bepalen mee het beeld en op die

desire lines aan de ferryterminal in Calais

plaats neem ik de foto.

Het is pas later, eens ik al een geruime tijd terug thuis ben in België, dat in de foto een lemen hut voor mij zichtbaar kwam. Op dat ogenblik is mijn aandacht verscherpt en dwong mij om een kritische houding aan te nemen. Vragen werden een begin van een

zoektocht, waaronder 'welke relatie zou de persoon (en) die in de lemen hut woont (en) hebben met de ideologie dat het moderne gebouw symboliseert?'. Uit opzoeken over de geschiedenis is te leren dat de kolonisten de opdracht gaf aan architecten om in Belgisch-Congo de idealen van de macht te representeren in architectuur.

‘Jacem’

I am Jacem
I am Persian
I am from Iran

I am talking about the way
to go to England with the ferry
I have tried two ways

the second way to go to the ferry
I stay in the Zeebrugge station
until half past twelve
then I go to the petrol station
near the port
after I go to the sea side
there is a door where the trucks
get the new cars
that go to England
at the door there is no fence
it is easy to jump
then I jump to the park with the new
cars
and go to the sea side
until I get to the camion
I go under the truck that is waiting
to go to the ferry
then I was waiting 15 min
there are three people that jump
from the other side
I just see them running inside the port
and there was security behind them
then four of the security men came
because the people were hiding as well
they try to look under the truck and
container
they were searching all over the place
and they found me
they took me to the office and called
the police
there I waited for half on hour

until the police picked me up to go to
the police station where I stayed the
night
they released me in the morning
the first way I was caught by the police
then I stayed 24 hours
they kept me 24 hours
they released me at half past eight
from Zeebrugge
I get the train to Blankenberge
then I change and get the train
sorry!
first they caught me and I was in Brug-
ge
then I took the train to Blankenberge
and the tram to Zeebrugge
I went to the squat near the seaside
we were sitting until one o'clock
then I know the way that is a little bit
easier

this is chance
then I go trough the Zeebrugge town
until the bridge and I go down to cross
I go trough the grass until I get to the
port
I jump and the security sees me
they say
‘were you going to pick up your vehi-
cle?’
I said
‘yes’
they said
‘go through’
then I get lost
because there are so many ways
and the port is so big
and then they saw me
the security
they said
‘what are you doing here?’

N 34

Langs de Koninklijke Baan
die bijna de volledige lengte
van de Belgische Kust beslaat,
ontmoette ik Jacem, een Iraniër
die in de straten van Zeebrugge
verbleef. Elke avond na zonsonder-
gang onderneemt Jacem pogingen
en dit tot aan de ochtend, tot hij
zichzelf in het Verenigd Koninkrijk

Vandaag

bevindt de homo economicus zich in de vrije markt van het kapitalisme, wiens economische liberale waarden weinig regulering toelaten. Het kapitalisme is het overheersende economische systeem dat de gehele wereld heeft ingesloten. De kapitaalcrachten halen daar het meeste voordeel uit om hun groei door te zetten. Zo zijn er kapitaalcrachtige mensen die op wereldvlak een staat uitkiezen met de laagste belastingdruk, zo de groei van hun persoonlijke kapitaal maximaal te bevorderen. In 2015 wordt voor het eerst duidelijk op welke schaal dit georganiseerd wordt. Onder leiding van de Duitse krant Süddeutsche Zeitung en het International Consortium of Investigative Journalists, deze mechanismen blootgelegd, en dit dankzij een lek. Vertrouwelijke documenten van de Panamese zakenman Mossack Fonseca wijzen op netwerken van legale belastingontwijkingen. Daarnaast gaat het ook om belastingfraude of andere illegale activiteiten, zoals het omzeilen van handelssancties.

De Panama Papers bewijzen hiermee dat de groeizucht van de kapitalistische mens ontspoord is door het open stellen van de vrije markt. In deze doorgeslagen groeizucht ontwijkt die mens zijn verantwoordelijkheid ten aanzien van zijn medemens. De zoektocht van de homo economicus naar ongereguleerde vrijheid zorgt ervoor dat de socialezekerheid verdwijnt. Pas als de menselijke relaties noodzakelijk zijn in het dagdagelijkse leven is de mens instaat om solidair te zijn. Maar de vrije markt neemt deze solidaire bescherming weg en de onzekerheid neemt daardoor toe. We spreken over neoliberalisme - en niet over liberalisme - wanneer de vrije economische markt de plaats inneemt, daar waar de mens eerder centraal stond.

De manier waarop het neoliberalisme zich ontwikkelt binnen een gemeenschap heeft gelijkenissen met het kolonialisme. Symbolen spelen daarbij een belangrijke rol. In beide vervullen de symbolen de rol om de gemeenschap bijeen te houden. Die hecht en dan ook veel belang aan de bescherming ervan. Vanuit het koloniaal verleden weten we dat religie een centrale rol vervulde binnen de gemeenschap. Het geweld dat daarna gepaard ging was voor de mens in de geloofsgemeenschap niet altijd zichtbaar, maar groeide subtiel verder. De inheemse bevolging die een eigen cultuur kent werd eerst als vreemd en later als vijandig aanzien net omdat hij of zij de symbolen van de kolonisator niet erkende. We kunnen in teksten lezen hoe die ander als vreemde in de beschrijving tot een object herleid werd, hoe volken als kinderlijk, dom, gevaarlijk voor elkaar en anderen afgeschilderd werden. In het boek *The origins of Racism in the West* onderzoeken academici de geschiedenis van racisme en dit van de oudheid tot de achttiende eeuw. Zij laten zien hoe racisme pas sinds achttiende eeuw werd geïnstitutionaliseerd door het Westen, om hun natiestaat te kunnen ontwikkelen ten koste van de ander. Om goed te praten dat hele volken systematisch onderdrukt werden was het nodig om die te marginaliseren. Van rijke werelden en culturen werden barbaarse wezens gemaakt zonder geschiedenis, die meer op dieren dan op mensen leken.

Vandaag is vanuit historisch perspectief duidelijk te zien hoe dat geweld tijdens het kolonialisme heeft plaatsgevonden. Maar ook in het neoliberalisme is te zien hoe gelijkaardige mechanismen plaatsvinden. Religieuze symbolen zijn in het neoliberalisme vervangen door consumptie producten. Ook vandaag wordt getracht om deze te beschermen, waarbij het geweld dat eraan te pas komt ook niet duidelijk zichtbaar is. Denk daarbij aan de goedkope arbeider die in onmenselijke omstandigheden werkt, hoe bijvoorbeeld de grondstof cobalt door mensen in centraal Afrika ontgonnen wordt voor de productie van de lithium batterij in onze smartphone.

Het marginaliseren van het vreemde door middel van objectivering wordt vandaag nog steeds structureel georganiseerd. De stigmatiserende beeldtaal die gehanteerd wordt in de beschrijving van de ander buiten de gemeenschap is een voorbeeld dat populistische wereldleiders hanteren. Het blijft niet alleen bij woorden, ook de omwalling van de koloniale nederzetting wordt hergebruikt om de gemeenschap bescherming te beide om de vreemde op afstand te houden. Vandaag zien we hoe staten die het neoliberale systeem hanteren hun interne markt trachten te beschermen tegen het vreemde door grenzen als muren op te trekken. Deze staten handelen uit angst dat de gemeenschap van de vrije markt verstoord wordt, waardoor individuele economische groei van de kapitalist zou afnemen. Muren voor het bouwen van een omwalling van een vesting worden anno 2020 letterlijk als belofte in democratische verkiezingen gebruikt, dit om de stemmen van de angstige burger voor zich te winnen. Denk daarbij aan de campagne van Donald Trump en zijn belofte om een muur te bouwen tussen Mexico en de Verenigde Staten van Amerika. Zo zijn er vandaag nog figuren die op een gelijkaardige manier aan politiek doen. Jair Bolsonaro, Nigel Farage, Marine Le Pen, Thierry Baudet, Tom Van Grieken, ... Niet enkel de extremen gaan uit van het neo-liberalisme, eigenlijk zo goed als alle politieke partijen.

Het politiek systeem van de dominante Westerse samenleving is gebaseerd op consensus, waarbij de politieke besluitvorming overeenstemt met de standpunten van de meerderheid van de bevolking. Deze democratische consensus wordt vandaag met de spelregels van het neoliberalisme gespeeld, wat betekent dat ideologische standpunten aan de economische markt onderworpen worden om zo de kapitaalgroei te kunnen doorzetten. Als de meerderheid van burgers in de economische groei gelooft heeft het neoliberalisme geen probleem. Door het geloof van het volk in de vrije markt kan het neoliberalisme ook als democratische consensus aan de macht blijven. Kapitaalcrachten kunnen daardoor als projectontwikkelaars blijven investeren. Elk individu binnen de samenleving kan zo meeprofiteren van die groei van de welvaartstaat. Zolang dit het geval is valt het neoliberale systeem samen met de samenleving. Het neoliberalisme krijgt door de democratische consensus greep op het politieke systeem.

Dit betekent dat de economische groei in deze bestuursrationaliteit het allerbelangrijkste is voor de samenleving, net zoals een bedrijf wordt het bestuur van de samenleving gemorganiseerd om economische groei te genereren. De bestuursrationaliteit van deze politiek heeft de macht en kan in gestemde wetten rechtstreeks invloed uitoefenen op de intermenselijke relaties, ongeacht of die politieke macht de maatschappelijke belangen vertegenwoordigt. Zo waarschuwt filosofe Hannah Arendt voor het totalitarisme, dat door de massa in een politieke consensus vertegenwoordigt wordt. De gehele maatschappij wordt daarbij ondergeschikt aan het politieke systeem, dat tot in de haarfijne gaatjes van de stammen en takken van de samenleving doordringt.

gesmokkeld krijgt. Zijn persoonlijk verhaal legt een patroon van platgetreden paden bloot. Eén van die paden fixeerde ik op een grens van een gesurveilleerd gebied. Later werd de verharde 'desire line' opgemerkt door het security apparaat, en het beton werd verwijderd.

Met de hulp van Mogsem bracht ik Jacem zijn woorden binnen in het

stationsgebouw van Brugge. In deze ruimte, dat een publiek knooppunt van passagiers is, krijgt Jacem zijn reisverhaal een nieuwe betekenis.

Via de link krijg je toegang tot de video documentatie van onze actie. <https://vimeo.com/393928200>

video still actie station Brugge

Ketter wordt in de oudheid een persoon genoemd die zich van andere mensen onderscheidt en zijn of haar eigen lering volgt. De uitdrukking ketterij komt van het Griekse *hairesis*, wat 'keuze' of 'gekozene' betekent. De term is oorspronkelijk neutraal zonder oordeel of zonder emotionele lading. Een gekende ketter uit die oudheid komt aan het woord in de geschriften van Plato. De dialogen met Socrates tonen een methodiek hoe tot wijsheid te komen, een methode die te vergelijken is met die van een ketter. Socrates heeft zelf nooit zijn denken aan het geschreven woord toevertrouwt. De filosoof was van mening dat boeken en teksten zijn vragen in het leven niet konden beantwoorden. Eens het denken in woorden neergeschreven staat wordt het geobjectiveerd. Daardoor is er geen ontwikkeling meer mogelijk, er is enkel nog eenrichtingsverkeer tussen de lezer en de woorden van de schrijver. Socrates kiest ervoor om in de publieke ruimte de ander in een gesprek te ontmoeten. Hij is ervan overtuigd dat filosofie enkel in het gesprek als

een dialoog van persoon tot persoon gevoerd kon worden. Anders dan in een oppervlakkig gesprek, ontvouwt de dialoog zich in een gedeeld denkproces. Verder is het opvallend aan Socrates' methodiek dat dit enkel effectief is als de ander binnen hetzelfde taalgebied actief is. Dankzij Plato en anderen zoals Xenophon, die Socrates in het gesprek gekend hebben kunnen we vandaag vermoeden wie Socrates als persoon was. Er wordt gezegd dat Socrates wel wist dat zijn dialogen gevoerd op openbare plaatsen in teksten verder verspreid zouden worden, waarmee hij het belang ervan erkend zou hebben. In de versie van Plato staat te lezen hoe Socrates door middel van een soort ondervraging in dialoog gaat met zijn gesprekspartner(s). Met gekozen vragen zet hij de ander aan het denken. Het gaat om de vragen die bij Socrates ontstaan vanuit zijn eigen inzicht in een persoonlijke moraliteit. Zo beweegt hij zich in de taal door die te adopteren van zijn gesprekspartners. In dat taalregister wordt een dialoog gestart; het is in deze dialoog, dat die methode van Socrates zich manifesteert. Socrates doet zich daarbij voor als een een-

voudig man die bekend dat hij weinig kennis bezit. Het maakt deel uit van zijn ironische aanpak om zijn gesprekspartner, die zich gewoonlijk als expert in een bepaald domein voordoet, op een bepaald ogenblik te laten inzien dat hij in feite erg verwarde en inconsequente opvattingen heeft. Deze methodiek, die vanuit de dialoog het inzicht tot wijsheid verschaft, kan enkel door de vraagstelling bekomen worden. Het dwingt de ander om tijdens die dialoog zelf na te denken. Het is een methodiek die vraagt om een helder contemporain 'zijn', dat het antwoorden op woorden van de gesprekspartner mogelijk maakt. Het is deze methode die Socrates tot een ketter maakt net omdat hij in de gemeenschap aanwezig is en samen met de ander in dialoog gaat om van daaruit de weg naar wijsheid te tonen. De ketter bevindt zich met zijn handelen altijd binnenin een gemeenschap, zoals bijvoorbeeld een geloofsgemeenschap. Daar wordt hij gezien als iemand die bewust en opzettelijk tegensprekt wat fundamenteel is aan de geloofsleer. Anders dan de atheïst die met alle goden breken wil, is de ketter

m e t a f o o r

De figuur van de ketter zie ik als de kunstenaar van de 21ste eeuw. Zijn of haar creatie dwingt de dimensie naar een relatie met de wereld. Een zoektocht naar een gepaste verhouding die vandaag tot stand komt vanuit het beter begrijpen van fenomenen in dit heden. Fenomenen die gedragen worden door het collectief geheugen. Vanuit de observatie van het dagdagelijkse, waar abstracte begrippen het menselijk leven conditioneren, ontstaat de noodzaak om een alternatieve verbeelding te ontwikkelen. Daarbij staat de intersubjectiviteit centraal en is de ontmoeting een vertrekpunt om de verbeelding ruimte te geven.

vanuit zijn positie als figuur binnenin een gemeenschap interessanter. De ketter wijst namelijk niet categorisch af wat voor de atheïst op grond van een levensbeschouwelijke claim de exclusieve toegang tot het absolute is. Hij stelt vragen die vanuit een persoonlijke moraliteit de grenzen aftast waarin hij of zij zich bevindt, in het geval van het voorbeeld is dit de geloofsleer. De atheïst zoekt die grenzen niet op, hij plaatst veeleer zijn waarheid tegenover de leer van god. Zowel de Atheïst als de godsgelovig hebben hun ideeën van wat de waarheid is en staan als abstracte ideeën tegenover elkaar. Door de ontkenning van god plaatst de atheïst zich buiten de geloofsgemeenschap, en vandaar richt hij als reactie een eigen gemeenschap op die het atheïsme als een absolute waarheid aanziet. Beide hebben in het streven naar het absolute hun idee als een leer gedefinieerd, en beide hanteren daarbij een methodiek om tot hun waarheid te kunnen komen. Doorheen deze polariserende mechanismen, dat vanuit de absolute waarheid redenerend denkt sluiten zij uit wat er niet toe behoort. Door het toepassen van

deze mechanismen wordt de ene ervaringsmodus vervangen door een andere. Dit is een fenomeen dat zich in de moderne tijden verder zetten, met gevolgen die tot op vandaag zichtbaar zijn. Denk daarbij aan het nabije verleden van het kolonialisme en het imperialisme, dat vanuit een absolute ideologie handelde. Het geweld dat met die dominante vorm van macht gepaard gaat altijd ten koste van een persoon, van iemand, iemands kind.

Met dank aan: Guillaume, Jérémie, Momo, Benchikaf, Wahbi, Emethé, Jacem, Mogsem, Nasséra, Sait, Michael, Toufir, Julie, Gérard, Jannine, Julie, Dominique, Noël, Héloïsa Amaral, Jean Cristofol, Fanny Robles, Thomas Geveart, Helena-De Preester, Kristof Van Gestel, Jasper Rigole, Karel Van Rengen, Kunstencentrum Vooruit en Association Pamplemousse Enflammé.

alle beelden © maarten De Vrieze

